

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 07.11.2021
Published /Yayınlanma 30.12.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Yavuz, E. & Yüksel, M. (2021). Genel hatlarıyla İspanya’da sosyal bilgiler eğitimi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(77), 3085-3097.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2857>

Doç Dr. Erdem YAVUZ

<https://orcid.org/0000-0003-1011-4684>

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi / Sosyal bilgiler eğitimi Anabilim Dalı, Erzincan / TÜRKİYE

Öğr. Gör. Murat YÜKSEL

<https://orcid.org/0000-0001-9517-6241>

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü, Hatay / TÜRKİYE

GENEL HATLARIYLA İSPANYA’DA SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

AN OVERALL OUTLOOK ON SOCIAL STUDIES EDUCATION IN SPAIN

ÖZET

Bu çalışmada, İspanyol ilköğretim sistemi içerisinde yer alan sosyal bilgiler eğitiminin kısa tarihçesine, amaçlarına, genel çerçevesine ve mevcut sosyal bilgiler derslerinde uygulanmakta olan temel öğrenme alanlarına ışık tutulmuştur. Genelden özele bir yol izlenen çalışma kapsamında; ilk olarak İspanya ülkesinin genel profili çizilmiş, ardından İspanyol eğitim sisteminin temel bileşenleri ortaya konmuş ve son olarak sosyal bilgiler eğitiminin içeriğine dair bilgiler aktarılmıştır. Çalışmanın amacı; Güney Avrupa’nın iki uç bölgesini teşkil eden, Akdeniz’in doğusu ve batısında konumlanmış iki yarımada niteliğini taşıyan ve bilhassa tarihi gelişmeleri bağlamında Türkiye ile benzerlik gösterdiği düşünülen İspanya’nın ilköğretim sosyal bilgiler eğitimi programını mercek altına almak ve gelecekte İspanya ile ilgili yapılacak olan karşılaştırmalı sosyal bilgiler eğitimi çalışmalarına öncü olmaktır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan ve eğitim araştırmalarında sıklıkla başvurulan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Verileri elde sürecinde ise doküman incelenmesi yöntemine başvurulmuş ve çok büyük nispette, birincil kaynak niteliğindeki İspanyol Kraliyet kararnamelelerinden, eğitim ile ilgili kanunların yer aldığı İspanya Resmi Gazetesi’nden ve İspanya Milli Eğitim Bakanlığı’nın resmi verilerinden yararlanılmıştır. Öte yandan ağırlıklı olarak İspanyol yazarların telif etmiş olduğu kitaplar, makaleler ve tezler incelenerek literatür aşamasına dahil edilmiştir. Ayrıca, Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri ile ilgili raporların ve istatistiklerin yer aldığı EURYDICE veri tabanına ve diğer muhtelif internet kaynaklarına da başvurulmuştur. Sonuç olarak dört temel öğrenme alanı üzerinden yürütülmekte olan İspanyol ilköğretim sosyal bilgiler eğitimi ve bunun yansımaları genel kapsam itibarıyla ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İspanya, İspanyol Eğitim Sistemi, Karşılaştırmalı Eğitim, Sosyal Bilgiler Eğitimi.

ABSTRACT

In this study, the short history, aims, general framework of social studies education in Spanish primary education system and the basic learning areas applied in the current social studies courses are shed light on. Within the scope of the study, which followed a path from general to specific, firstly the general profile of Spain was drawn, then the basic components of the Spanish education system were revealed, and finally, information on the content of social studies education was given. The aim of the study is to examine the social studies curriculum of Spain country, which is considered to be similar to Turkey in the context of its historical developments, and which has the characteristics of

two peninsulas located in the east and west of the Mediterranean, constituting the two edge regions of Southern Europe, and to be a pioneer in comparative social studies education between two countries. In the study, the case study method, which is one of the qualitative research methods and frequently used in educational research, was used. In the process of obtaining the data, the method of document analysis was applied and the Spanish Royal Decrees, which are the primary sources, the Spanish Official Gazette, which includes the laws related to education, and the official data of the Spanish Ministry of National Education were used. On the other hand, the books, articles and theses that were mostly written by Spanish authors were examined and included in the literature stage. In addition, the EURYDICE database, which includes reports and statistics on the education systems of European countries, and various other internet resources were also consulted. As a result, social studies education in Spanish primary education system, which is carried out over four basic learning areas, and its reflections have been tried to be expressed in general terms.

Keywords: Spain, Spanish Education System, Comparative Education, Social Studies Education.

Issue/Sayı: 77

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

1. GİRİŞ

Küreselleşme olgusunun, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki kullanımının artmasıyla birlikte her alanda daha da fazla hissedildiği günümüz dünyasında, beynelmilel ilişkilerin ve ülke dışındaki gelişmelerin takip edilmesi önemli bir hal almıştır. Belirtilen bu alanlardan birisi de “Karşılaştırmalı Sosyal Bilgiler Eğitimi” alanıdır ve ülkemizdeki mevcut sosyal bilgiler eğitimini birçok boyutta değerlendirebilmek için başka ülkelerin muadil eğitim sistemlerini yakından tanımak, ziyadesi ile önem arz etmektedir. Bu karşılaştırmaların yapıldığı birçok çalışma alanyazında yer almaktadır ve söz konusu çalışmalarda özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Finlandiya, İngiltere ve Almanya gibi öncü ülkeler yer alırken; Güney Afrika Cumhuriyeti ve Jamaika gibi sosyal bilgiler eğitimi alanında daha az söz sahibi olan ülkeler de mevcut olmuştur (Öztürk & Deveci, 2011). Ancak Güney Avrupa'nın iki uç bölgesini teşkil eden, Akdeniz'in doğusu ve batısında konumlanmış iki yarımada niteliğini taşıyan ve bilhassa tarihi gelişmeleri açısından benzer bir geçmişe sahip olduğu düşünülen Türkiye ve İspanya'nın ilköğretim sosyal bilgiler eğitimi programları, karşılaştırmalı bir analiz çerçevesinde ele alınmamıştır.

Bu çerçeveden hareketle oluşturulan mevcut çalışmanın amacı, İspanyol ilköğretim sistemi içerisinde yer alan ve ülkemizdeki ilköğretim sosyal bilgiler eğitiminin muadili olan sosyal bilimler (Ciencias Sociales) eğitiminin genel çerçevesini yansıtmak ve gelecekte yapılacak olan karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına önayak olmaktır. Söz konusu eğitim programı, ülkemizdeki sosyal bilgiler eğitimi programı ile örtüştüğünden dolayı, çalışma içerisinde “İspanya’da Sosyal bilgiler eğitimi” ifadesi kullanılmıştır. Tümdengelim metodu ile kurgulanmış olan çalışmada, ilk olarak İspanya ülkesinin genel profiline kısaca temas edilmiş; ardından İspanya'nın eğitim tarihine, eğitim sisteminin mevcut yasal çerçevesine, genel yapısına, ilke ve amaçlarına yer verilmiştir. Akabinde, sosyal bilgiler eğitiminin kısa tarihçesine, genel çerçevesine ve sürdürülmekte olan müfredatında değinilmiştir. Nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması yönteminin kullanıldığı çalışmanın kaynaklarını elde etme sürecinde, çok büyük nispette, birincil kaynak niteliği taşıyan İspanyol Kraliyet Kararnamelerinden, eğitim ile ilgili kanunların yer aldığı İspanya Resmi Gazetesi'nden ve İspanya Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi verilerinden yararlanılmıştır. Öte yandan ağırlıklı olarak İspanyol yazarların telif etmiş olduğu kitaplar, makaleler ve tezler incelenerek literatür aşamasına dahil edilmiştir. Bununla birlikte Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri ile ilgili raporların ve istatistiklerin yer aldığı EURYDICE ve diğer muhtelif internet kaynaklarına da başvurulmuştur.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli, eğitim araştırmalarında sıklıkla başvurulan durum çalışması deseni ile oluşturulmuştur. Alanyazında durum çalışmasına yönelik yapılan tanımların sayısı hayli fazladır. Özetle durum çalışması, sınırları belirli olan bir programın işleyişi hakkında sistematik olarak veri elde edilmesi ve bu programın detaylı bir şekilde incelenmesini ihtiva eden bir araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Chmiliar, 2010: 582). Sözü edilen durum çalışmasının literatürde altı farklı türü olduğu ifade edilmektedir. Bunlar: açıklayıcı durum çalışması, keşfetmeye dayalı durum çalışması, kritik örnek durum çalışması, program yürütme durum çalışması, programın etkilerine dayalı durum çalışması ve kümülatif durum çalışmasıdır. Mevcut çalışmada ise açıklayıcı durum çalışması türüne başvurulmuştur ve bu tür, en genel tabirle okuyucu tarafından az bilinen bir durum hakkında bilgi vermeyi amaç edinmektedir (Davey, 1990: 1).

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama sürecinde, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, çok büyük nispette, birincil kaynak niteliğindeki İspanyol Kraliyet kararnamelerinden, eğitim ile ilgili kanunların yer aldığı İspanya Resmi Gazetesi'nden ve İspanya Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi verilerinden yararlanılmıştır. Öte yandan ağırlıklı olarak İspanyol yazarların telif etmiş olduğu kitaplar, makaleler ve tezler incelenerek literatür aşamasına dahil edilmiştir. Ayrıca, Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri ile ilgili raporların ve istatistiklerin yer aldığı EURYDICE veri tabanından ve diğer muhtelif internet kaynaklarına da başvurulmuştur.

3. İSPANYA

İspanya isminin Romalıların İber Yarımadası'na vermiş olduğu "Hispania" kelimesinden geldiği bilinmektedir. Ancak etimolojik geçmişi incelendiğinde bugünkü İspanya adının daha da eskilere dayanan ve Fenikeliler tarafından kullanılan "tavşanların kıyısı" anlamındaki "Ischphanin"

kelimesinden geldiği anlaşılmaktadır (Couso, 2015: 5). Avrupa kıtasının güneybatısında bulunan ve İber Yarımadası diye adlandırılan bölgenin yaklaşık beşte dördünü teşkil eden İspanya; Fransa ve Andora'nın güneyinde, Portekiz'in batısında yer almaktadır. Dünya denizcilik tarihinde önemli izler bırakmış olan ülkenin güney ve doğu sınırları Akdeniz'e, kuzeyi sınırı ise Biskay Körfezi üzerinden Atlantik Okyanusu'na açılmaktadır (Briney, 2019).

İspanya; adaleti, eşitliği ve siyasi çoğulculuğu destekleyen sosyal ve demokratik bir hukuk devletidir. Devletin siyasi yapısı parlamenter monarşidir. Kral'ın devletin başı olduğu sistemin içerisinde; yasama, yürütme ve yargı güçleri birbirinden ayrı bir şekilde işlemektedir (Constitución Española, 1978). Ülke, 1 Ocak 1986'da, bugün Avrupa Birliği olarak anılan Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması'nı imzalayarak birliğin üyesi olmuştur (Cendón, 2018: 779).

Farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir ülke olan İspanya'da on yedi ayrı bölge bulunmaktadır. Katalonya bölgesi, Valencia bölgesi, Endülüs bölgesi, Balear Adaları bölgesi, Kanarya Adaları bölgesi, Galicia bölgesi ve Bask bölgesi ülkenin başlıca bölgelerini teşkil etmektedir. Bununla beraber Madrid, Asturias, Cantabria, Murica, Navarre, Rioja, Aragon, Kastilya, Castilla ve Batı İspanya olarak nitelendirilen Estremadura diğer önemli bölgeler olarak öne çıkmaktadır (Spotbule.com, 2020). Avrupa kıtasının bilhassa turizm anlamında önemli ülkeleri arasında yer alan İspanya, aynı zamanda tarihiyle ve barındırdığı kültürel öğeleriyle önemli bir kültür sanat ülkesi olarak değerlendirilmektedir. Her bölgesinde ayrı bir kültürel izlenimin mevcut olduğu İspanya ülkesinin 2020 yılı itibarıyla toplam nüfusu ise yaklaşık olarak 47 milyondur (Değirmenci, 2020).

4. İSPANYOL EĞİTİM SİSTEMİ

4.1. İspanyol Eğitim Sisteminin Kısa Tarihçesi

İspanyol eğitim tarihine dair ilk bilgiler, M.Ö. II. yüzyılda İber Yarımadası'nda hüküm süren Romalılara ait şehir okullarına dayanmaktadır. Ancak bir Germen ırkı olan Vizigotların 410 yılında İspanya'yı işgal etmesinden sonra bu şehir okulları yok olmuş ve İspanyol eğitimi Vizigotların tahakkümü altındaki kiliselerin yetkisine bırakılmıştır. Bu süreçte İspanya eğitim tarihi açısından hayli önemli bir konuma sahip manastırlar, eğitim yetkisini kullanmak üzere kiliseye başvuruda bulunan ilk kuruluşlar olmuş ve ilk İspanyol manastırı M.S. V. yüzyılda Valencia'da açılmıştır. Manastırlarda bir yandan ileride din adamı olmak üzere yetiştirilen erkek çocuklara ders verilirken, diğer yandan sadece eğitim almak isteyenlere yönelik eğitim faaliyetleri yürütülmüştür. Kadınlara yönelik eğitim ise çok büyük nispette evlerde gerçekleşmiş, bazen de erkeklerin eğitim aldıkları yerlerin haricindeki başka mekânlarda yapılmıştır. Öte yandan yılın her döneminde, İspanyol halkına yönelik dini ve dini olmayan içeriklerin bulunduğu dersler de yapılmıştır (Philips & Philips, 2016: 52).

Süregelen zaman içerisinde, katedraller İspanya'nın güneyinde yer alan Zaragoza, Sevilla ve Toledo'da yerleşik kurumlar oluşturmuş ve okulları yönetmeye başlamıştır. Özellikle Toledo, Vizigotların başkenti olduktan sonra İber Yarımadası'nın en önemli eğitim merkezi haline gelmiştir. Toledo okullarının öncelikli amacı, asilzadelerin çocuklarını okutmak olmuştur. Katedrallerle bağlantılı bir şekilde yürütülen temel dövüş ve binicilik derslerin yanı sıra, genel sanat ve beden eğitiminin de yer aldığı müfredat içerisinde, tıp ve hukuk dersleri de okutulmuştur (Philips & Philips, 2016: 53).

XVII. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan modern düşüncenin ekonomik ve sosyal hayata olan etkileri, XIX. yüzyılın ortalarına gelindiğinde eğitim alanında da kendini göstermiş ve İspanya eğitim sisteminde de köklü değişikliklere sebep olmuştur. Bu bağlamda 1857 tarihinde yürürlüğe giren "Kamu Talimatları Yasası"¹ ile tüm okullar devletin kontrolüne geçmiştir. Bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihin öncesindeki 1856 İspanya'sına bakıldığında okuma yazma bilmeyenlerin toplam nüfus içerisindeki oranı %80'in üzerindedir. Okul çağındaki çocukların yaklaşık yarısı okula gitmemektedir ve ilkökul öğretmenlerinin %42'si belirli bir niteliğe sahip değildir. Ayrıca okulların %60'tan fazlası ise teknik kapasite bakımından yetersiz bir durumdadır (Moreno, 1988: 1).

1857 tarihli mezkûr yasa ile birlikte devlet, müfredatın belirlenmesinden sınavların denetlenmesine, hatta diplomaların verilmesine kadar birçok alanda egemen olmuştur. Ancak muhafazakâr kesimin tepkisini çekmemek adına, Katolik öğretilerin İspanyol eğitim sistemindeki mevcudiyetine de müsaade edilmiştir. Lakin toplumun çağdaş ve entelektüel kesimleri açısından yapılan bu yenilikler yeterli

¹ Bu yasa aynı zamanda İspanya eğitim tarihinde "La Ley Moyano" yani "Moyano Yasası" adı ile bilinmektedir ve İspanya tarihindeki en uzun süreli eğitim sisteminin mimarı olan dönemin Bayındırlık Bakanı Claudio Moyano Samaniego tarafından tasarlanmıştır. (bkz: Manolo Garrido Palacios, Reloj de arena, Historia de la Educación en España, 1857-1975, p.92.)

görülmemiştir. Nitekim bu kişiler, kilise ile devletin net bir biçimde ayrılması ve geleneksel dini değerlerin yerini laik değerlerin alması gerekliliğini savunmuşlardır (Philips & Philips, 2016: 232).

1868 yılı, İspanyol eğitimi için hızlı değişimlerin başladığı bir yıl olarak kayıtlara geçmiştir. 1873 yılında Birinci Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile eğitimin özgürleştirilmesi için önemli ölçüde destek verilmiş, kamu eğitimi ve özel eğitim arasında bir denge sağlanmıştır. 1874 yılında anayasal monarşinin yeniden düzenlenmesi ile birlikte dönemin liberal politikaları eğitim alanında da hissedilmiştir (Ministerio de Educación, 2009: 18).

1931 yılında başlayan ve 1939 yılına kadar sürecektir olan İkinci Cumhuriyet dönemi de İspanya eğitim sistemi açısından köklü değişikliklerin yaşandığı bir dönem olarak anılmaktadır. Bu dönemde eğitim alanında yapılan reformların amacı iki boyutludur. Birincisi, daha önceki dönemde devletin güvencesi altında alınan eğitimin kapsamını genişletmek, ikincisi ise eğitimi Katolik kilisenin etkisinden tamamen kurtarmaktır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen söz konusu reformların ana hedefi; karma, laik, zorunlu ve ücretsiz bir okul modelinin benimsendiği bir ilköğretim sistemi tesis etmek olmuştur (Calero, 2017: 5). Diğer yandan ortaöğretim düzeyindeki devlet okullarının sayısında da önemli ölçüde artış sağlanmış ve bu okullardaki zorunlu din dersleri de müfredattan çıkarılmıştır. Böylelikle kilisenin müfredat üzerindeki denetim ve gözetim yetkisi de tamamen ortadan kaldırılmıştır (Kaya, 2019: 42).

Ancak 20.yy İspanyol eğitim sistemi, bilhassa Birinci ve İkinci Cumhuriyet dönemi ile birlikte yapılan reformların neticesinde sağlamış olduğu ilerlemeyi çok fazla sürdürememiş; 1936-1975 yılları arasında tekabül eden Franco rejimi ile birlikte, eğitim tekrar Katolik kilisenin etkisi altına girmiştir. Sözü edilen dönemin eğitim politikalarını iki döneme ayırmak mümkündür. 1936-1957 yılları arasında tekabül eden ilk dönemde, faşist ve Katolik sistemin doğal bir sonucu olarak cumhuriyetçi dönemin eğitim mirası yok edilmiştir. Bir yandan yürürlükte olan karma eğitim kaldırılarak cinsiyete göre ayrıştırılmış eğitim sistemi geri getirilirken, diğer yandan çok dilliliğin teşvik edildiği dönemin aksine yalnızca İspanyolcanın merkezde olduğu bir yapı inşa edilmiştir. Cumhuriyetçi rejime ait yayınlar ve yazarlar yasaklanmış, o döneme ait tek bir sembolün varlığına dahi müsamaha gösterilmemiştir. 1957-1975 yılları arasında geçen ikinci dönemde ise Franco yanlısı politikanın etkinliğini artırmak için eğitim alanında birtakım reformlar yapılmıştır. Örneğin, 1963 yılında başlatılan ve on yıl sürecektir olan okuryazarlık kampanyası yürürlüğe konmuş; birinci dönemin aksine, yeni okullar açılarak toplumun eğitim seviyesi artırılmak istenmiştir (Frago, 2014: 25-28). Bu amaç doğrultusunda, 1970 yılında çıkarılan Genel Eğitim Kanunu ile birlikte zorunlu temel eğitim 6 yıldan 14 yıla çıkarılmıştır (Ley 14, 1970).

4.2. Eğitim Sisteminin Yasal Çerçevesi

İspanyol eğitim sistemini şekillendiren ve yönlendiren yasal çerçeve, en temelde 1978 Anayasası'na dayanmaktadır. Söz konusu anayasanın 27.maddesine göre İspanya'da yaşayan herkesin eğitim hakkı güvence altına alınmıştır (Constitución Española, 1978). Diğer yandan 1985 tarihli Eğitim Hakkı Yasası ile birlikte, eğitim hakları ve akademik özgürlükler garanti edilmiş, toplumun eğitimden eşit fırsatlarda yararlanmasının yasal sınırları belirlenmiştir (Ley Orgánica 8, 1985).

Mevcut İspanyol eğitim sistemi içerisinde yer alan üniversite dışı eğitim sisteminin yasal dayanağı ise 2006 tarihli Eğitim Teşkilat Kanunu'dur (Ley Orgánica 2, 2006). Buna ek olarak, 2013 yılında çıkarılan ve 2016-2017 eğitim öğretim yılı itibariyle işlerlik kazanan "Eğitim Kalitesini İyileştirme Kanunu" ile birlikte 2006 tarihli yasa revize edilmiş, küreselleşen dünyanın gelişmelerine ayak uydurabilmek için bazı iyileştirmeler yapılmıştır (Ley Orgánica 8, 2013).

Diğer yandan 2002 yılında yürürlüğe giren Mesleki Eğitim ve Nitelikler Yasası ile sosyal ve ekonomik göstergeler göz önünde bulundurularak mesleki eğitim alanına yönelik kapsamlı bir sistemin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Ulusal Mesleki Eğitim Sistemi adı altında bir sistem devreye sokulmuştur. Bu sistem, mesleki becerilerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve sertifikalandırılmasını teşvik etmek için tasarlanmış olan bir dizi programdan oluşmuştur (Ley Orgánica 5, 2002).

Üniversite eğitimi kapsamındaki kanun hükümleri ise, 2001 tarihli Üniversiteler Teşkilat Kanunu'nda (Ley Orgánica 6, 2001) ve bu kanunda yapılan bir dizi düzenlemelerin yer aldığı 2007 tarihli kanunda (Ley Orgánica 4, 2007) ortaya konmuştur. Bu yasal düzenlemelerin, İspanyol üniversitelerinin 1999 tarihli Bologna Süreci ile başlayan Avrupa Yükseköğretim Alanı'na uyum sürecinin bir sonucu niteliğinde ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Söz konusu düzenlemelerin getirmiş olduğu değişiklikler arasında özellikle lisans, yüksek lisans ve doktora çalışmalarının üç döngü halinde yeniden

yapılandırılması ve üniversitedeki akademik personel yönetmeliğinin yeniden düzenlenmesi göze çarpmıştır (Ministerio de Educación, 2009: 68).

4.3. Eğitim Sisteminin Yönetimi

İspanyol eğitim yönetiminin yetki ve sorumlulukları, merkezi yönetim (Eğitim ve Mesleki Öğrenme Bakanlığı) ve özerk bölgeler (Bölgesel Eğitim Birimleri) arasında paylaşılmaktadır. Merkezi yönetim, hükümetin eğitim politikaları ile ilişkili yönergeleri uygulayarak sistemin temel bileşenlerini düzenlemekten sorumlu iken, özerk bölgeler ise kendi yönetim sahası içerisinde yer alan eğitim sistemini idare etmekle mükelleftir. Buna ek olarak okullar da idari ve pedagojik kaynaklarını oluşturma bağlamında özerk bir yapıya sahiptir (EURYDICE, 2020).

4.4. Eğitim Sisteminin Temel İlke ve Amaçları

İspanyol eğitim sisteminin ana omurgasını oluşturan temel ilkeler, her vatandaşın eğitim hakkının tanınmasının yanı sıra, temel eğitimin zorunlu ve ücretsiz olması gerekliliğinin altının çizildiği 1978 tarihli İspanya Anayasası'nda açıkça belirtilmiştir. Bununla birlikte eğitim hakkının güvence altına alınmasından, eğitimle ilgili olan diğer sektörlerin aktif katılımının teşvik edilmesinden ve eğitim sisteminin denetlenip belirli bir standart dâhilinde yürütülmesinden devletin sorumlu olacağı, yine söz konusu anayasa içerisinde vurgulanmıştır. Aynı zamanda gerçek ve tüzel kişilerin okul kurma özgürlüğünün de anayasal bir hak olduğu ifade edilmiştir (Constitución Española, 1978).

2006 yılından beri yürürlükte olan Eğitim Kanunu'nun düzenlenmesine yönelik bir dizi yenilikleri kapsayan "Eğitim Kalitesini İyileştirme Kanunu" 2013 yılında kabul edilmiş ve 2016-2017 eğitim öğretim yılı itibarıyla işlevselliği kazanmıştır. Bu düzenlemeyle birlikte, eğitimde fırsat eşitliğinin yanı sıra kalitenin de bir gereksinim olduğunun altı çizilmiştir. Esas itibarıyla eğitimde kaliteyi artırmayı gaye edinen bu düzenleme ile erken okul terki oranını düşürmek, istihdam edilebilirliği artırmak, girişimciliği teşvik etmek, sosyal, kültürel ve iktisadi hayata aktif katılımı desteklemek, eleştirel ve sağlıklı bir tavırla bilgi toplumunu değişen koşullara hazır hale getirmek gibi öncelikler amaç edinilmiştir. Okulların özerkliklerinin artırılması, okul yönetim kapasitelerinin güçlendirilmesi, dış denetimlerin geliştirilmesi ve eğitim kanunlarının makul bir çerçevede yapılandırılmasının yanı sıra; bireysel özgürlüğü, demokratik vatandaşlığı, saygıyı, hoşgörüyü, sağduyuyu, eşitliği, adaleti ve dayanışmayı teşvik eden değerlerin kazandırılmasını sağlayarak, her türlü ayrımcılığın önüne set çekilmesi, söz konusu bu düzenlemenin temel ilkelerini teşkil etmiştir. Eğitim sistemindeki bu dönüşüm sürecinde bilhassa bilgi ve iletişim teknolojileri, çok dillilik ve mesleki eğitimin modernize edilmesi konularına fazlaca önem verilmiştir (Ley Orgánica 8, 2013).

Bu çerçeveden hareketle; insan kaynakları performansını yukarıya taşıyarak eğitim harcamalarındaki verimliliği artırmak, zorunlu eğitim sürecinin ardından lisans eğitiminde sağlanacak olan mali desteklere ilişkin yeni kıstaslar belirlemek, mesleki eğitimi cazip hale getirmek ve mesleki eğitim programlarına devam eden gençlerin sayısını yükseltmek, mesleki eğitim programlarını tamamlayan gençlerin AB ülkelerinde istihdam edilebilirliğini mümkün kılmak, yabancı dil öğrenimi geliştirmek, eğitim kalitesini yükseltmek için yabancı öğrenci ve öğretmen sayısını artırmak, hayat boyu öğrenme planı hazırlamak ve uygulamak, üniversite-sanayi işbirliğini tesis etmek, gençlerin eğitim öğretim süreçlerinde bilgi iletişim teknolojilerini etkin ve verimli bir şekilde kullanmak, Avrupa Birliği tarafından sağlanan mali desteklerle uluslararası hareketlilikleri teşvik etmek gibi hususlar da, İspanyol eğitim sisteminin öncelikli hedefleri olarak öne çıkmaktadır (EURYDICE, 2020).

4.5. Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Mevcut sistem içerisindeki en güncel yasa olan 2006 tarihli Eğitim Yasası'na göre, İspanyol genel eğitim sistemi içerisinde; Okul Öncesi Eğitim, Zorunlu İlköğretim ve Zorunlu Ortaöğretim, Lise eğitimi yerine geçen "Bachillerato"² Mesleki eğitim, Yetişkin eğitimi ve Üniversite eğitimi verilmektedir. Öte yandan özel düzenlemeye tabi eğitim kapsamında verilen dil eğitimi, sanat eğitimi ve spor eğitimi de İspanyol eğitim sistemi içerisinde yer alan diğer eğitim alanlarıdır (Ley Orgánica 2, 2006).

Temel eğitim ilköğretim ve zorunlu orta öğretimden oluşmaktadır. Ortaöğretim ise zorunlu ortaöğretim ve üst ortaöğretim olmak üzere, ikiye ayrılmaktadır. Üst ortaöğretim; Bakalorya (Lise), orta dereceli

² "Bachillerato", (Türkçe ifadesi ile "Bakalorya"), "orta öğretimi bitirme imtihanı ya da üniversiteler tarafından verilen en düşük seviyedeki akademik paye" anlamına gelmektedir. Öte yandan Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki bazı yüksekokullarda bitirme sınavının öncesinde yapılan sınavlara "Baccalaureate" denilmektedir. Bu sistem ülkemizde ilk olarak II. Meşrutiyet döneminde, Galatasaray Lisesi'nde uygulanmıştır. Dönemin lise seviyesindeki okullara denk gelen idadilerini bitiren talebelerin yüksekokul ve üniversiteye girmeleri için bakalorya adındaki sınava girmeleri gerekmiştir. (Vikipedi, Erişim Tarihi: 27.12.2020)

Mesleki Eğitim, orta dereceli Görsel Sanatlar ve Tasarım Eğitimi, orta dereceli Müzik ve Dans Eğitimi, orta dereceli Spor Eğitimi içermektedir. Buna ek olarak, Üniversite Eğitimi, ileri dereceli Sanat Eğitimi, ileri dereceli Mesleki Eğitim, ileri dereceli Profesyonel Müzik ve Dans eğitimi, ileri dereceli Spor Eğitimi İspanyol eğitimi sisteminin yükseköğretim çerçevesi içerisinde yer almaktadır (Ministerio de Educación, 2009:74).

Bu noktada İspanyol eğitim sisteminin genel yapısını belirleyen çok dilliliğin altını çizmek de önemlidir. Nitekim 1978 İspanyol Anayasası, dilsel çeşitliliğin İspanya coğrafyasına ait bir zenginlik olduğunu ve bu coğrafyanın kültürel mirasına ait bir değer niteliği taşıdığını vurgulamaktadır. Bu anayasal hükme dayalı olarak; Balear Adaları, Katalonya, Valensiya, Galiçya, Navarre ve Bask Bölgesi, İspanyolca ve kendi bölgesel dilleri ile eğitim yapılabilmektedir. Bu bağlamda dört farklı öğretim modeli öne çıkmaktadır. Birincisi eğitim dili olarak yalnızca İspanyolcanın kullanıldığı; ikincisi bölgesel dilin tek bir ders olarak okutulduğu ancak diğer derslerin İspanyolca olduğu, üçüncüsü İspanyolcanın tek bir ders olarak okutulduğu, ancak diğer derslerin bölgesel dil ile öğretildiği, dördüncüsü ise iki dilli eğitimin yapıldığı modeldir (Ministerio de Educación, 2010: 13).

4.5.1. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, İspanyol eğitim sisteminin ilk aşamasını teşkil etmektedir ve zorunlu eğitim dâhilinde değildir. İlki 0-2 yaş arasında, ikincisi ise 3-5 yaş arasında tekabül eden iki döngü halinde sunulmaktadır. İlk döngü ücretsiz değildir, ancak kamu idarelerince teşvik edilmektedir. İkinci döngü ise kamu tarafından ücretsiz olarak verilmektedir (Ministerio de Educación, 2009: 76). Okul öncesi eğitimin temel amacı, çocukların bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamaktır. Gerek 0-2 yaş arasında gerekse 3-5 yaş arasında; duygusal gelişimin, fiziksel hareketlerin, iletişim ve sözlü ifade becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra, toplumsal yaşantının ve bulunduğu çevrenin keşfedilmesinin önemine de dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte müspet ve dengeli bir seviyede bireysel özerkliğin kazandırılması da teşvik edilmektedir (EURYDICE, 2020).

4.5.2. İlköğretim

İlköğretim eğitimi, 2006 tarihli Eğitim Teşkilat Kanunu'nda belirtildiği üzere; temel, zorunlu ve ücretsiz olarak sunulan eğitimin ilk seviyesini teşkil etmektedir. 6-12 yaş arasında kapsayan 6 yıllık süreç içerisinde, her biri iki yıllık dönemlere bölünmüş olan ve 3 döngü halinde yürütülen ilköğretimin; ilki 6-8, ikincisi 8-10, üçüncüsü ise 10-12 yaş arasında tekabül etmektedir. Sözü edilen 2006 tarihli kanuna göre, ilköğretimin amacı, ayırt edilmeksizin tüm çocukların sözlü ve yazılı anlatım düzeylerini, matematiksel yeteneklerini, sosyal becerilerini, çalışma alışkanlıklarını, sanatsal duyarlılıklarını ve yaratıcı zekâlarını geliştirmeyi amaç edinmektedir (EURYDICE, 2020). Öte yandan ilköğretimdeki temel müfredatın genel çerçevesini oluşturan Kraliyet Kararnamesi'nde, öğrencilerin eleştirel düşünme ve farklılıklara saygı duyma becerilerinin geliştirilmesi gerekliliği de vurgulanmıştır (Real Decreto 126, 2014).

4.5.3. Ortaöğretim

4.5.3.1. Zorunlu Ortaöğretim

Zorunlu ortaöğretim, 2006 tarihli Eğitim Teşkilat Kanunu'nda ifade edilen temel ve zorunlu eğitimin ikinci düzeyini temsil etmektedir. Öğrenciler genel itibariyle 12 ile 16 yaşları arasında bu eğitime devam ederler. Ancak söz konusu kanunda zorunlu ortaöğretimde kalabilmenin yaşı en fazla 18 olarak belirlenmiştir. Yani bir öğrenci 18 yaşını doldurduğu zaman artık zorunlu ortaöğretimden yararlanamaz. Zorunlu ortaöğretileri tamamlayan öğrenciler mezuniyet belgesi almaya hak kazanır ve bu belge öğrencilerin "Bachillerato" adı verilen ve lise eğitimi olarak adlandırabileceğimiz üst seviye ortaöğretim okullarına ya da orta düzeyli mesleki eğitim programlarına giriş yapabilirler. Zorunlu ortaöğretimin amacı; öğrencilerin hümanist, bilimsel, sanatsal ve teknolojik anlamda genel bilgi edinmelerini, okul veya okul dışı çalışma alışkanlıklarını pekiştirmelerini, iş piyasasına hazırlanmalarını, temel vatandaşlık hak ve sorumluluklarını öğrenebilmelerini sağlamaktır (Ministerio de Educación, 2009: 61).

4.5.3.2. Üst Ortaöğretim

Lise eğitimi niteliğinde sayılabilecek olan üst ortaöğretim, ortaöğretimin bir parçası olmakla birlikte, zorunlu eğitimin kapsamına girmez ve bu sebeple isteyen bireyler bu eğitime devam etmek etmektedir. Genel itibariyle 16-18 yaş arasındaki kişilerin devam ettiği eğitim iki akademik yıldan oluşmaktadır. Esnek programların yer aldığı bu eğitim periyodunda öğrencilerin ileriye dönük eğitim öğretim hedeflerine ve ilgi alanlarına yönelik ön hazırlık yapılmaktadır. Üst ortaöğretim müfredatı her

öğrencinin yeterliliklerine ve mesleki ilgilerine göre bir yol belirlemesi amacıyla üç temel program altında sunulmaktadır. Bu temel programlardan ilki Beşeri ve Sosyal Bilimler, ikincisi Bilim ve Teknolojidir. Üçüncüsü ise Grafik ve Tasarım olmak üzere iki alt gruba ayrılan Görsel Sanatlar; Müzik ve Dans olmak üzere iki alt gruba ayrılan Sahne Sanatlarıdır. Üst ortaöğretimin en temelde iki amacı vardır. Bunlardan birincisi öğrencilerin kişisel, sosyal ve entelektüel gelişimlerini destekleyerek sorumlu ve yetkin bireyler haline getirmek, ikincisi ise yükseköğretime hazırlamaktır (Ministerio de Educación, 2009: 69-70).

4.5.4. Mesleki Eğitim

İspanyol mesleki eğitim sisteminin temel çerçevesini oluşturan yasa 2002 tarihli Mesleki Eğitim ve Nitelikler Yasası'dır. Bu yasaya göre mesleki eğitimin amacı; hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmek, farklı türdeki hizmetleri mesleki eğitimin kapsamı içerisine dâhil etmek ve mesleki yeterliliklerin ulusal ve uluslararası ölçekte tanınmasını sağlayabilmek için bir sistem tesis etmektir (Ley Orgánica 5/2002). Sözü edilen 2002 tarihli yasaya göre mesleki eğitim iki alt sistemden oluşmaktadır. İlki Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğu altında olan ve amacı öğrencileri profesyonel olarak iş hayatına hazırlamak olan sistemdir. İkincisi ise Göç ve Çalışma Bakanlığı'nın yönetiminde olan ve bilhassa işsiz bireylerin kişisel gelişimlerini destekleyerek istihdamlarına katkı sağlamayı amaç edinen sistemdir (Ministerio de Educación, 2009: 75).

4.5.5. Üniversite Eğitimi

1998 yılından itibaren İspanya'nın da içinde bulunduğu Avrupa üniversite eğitimi, yükseköğretim noktasında müşterek bir Avrupa çerçevesi oluşturabilmek için bazı değişimlere uğramıştır. Bu değişimler esas itibariyle Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın inşa edilmesi için Bologna Süreci adı verilen süreçle bütünleştirilmiştir. İspanya da mezkûr süreçle başlayan yönergelere uyabilmek için üniversite eğitimi ile ilgili mevcut yasalarında birtakım değişiklikler yapmıştır. 2007 tarihli Üniversiteler Kanunu (Ley Orgánica 4/2007) ile yapılan bu değişikliklerle birlikte üniversite eğitimi; lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi olmak üzere 3 aşamaya bölünmüş yeni bir yapıya evirilmiştir. Öte yandan üniversitelerin özerkliği genişletilerek rekabet gücünün artırılması için alt yapı oluşturulmuştur (Ministerio de Educación, 2009: 111).

Lisans programları öğrencilerin mesleki anlamda bir kariyer sürecine hazırlamak için tasarlanmıştır. Teorik ve pratik eğitimlerin olduğu ve en az 240 AKTS'ten oluşan bu programlar, temel olarak; Sosyal ve Beşeri Bilimler, Uygulamalı Bilimler, Sağlık Bilimleri, Sanat Bilimleri, Hukuk, Mühendislik ve Mimarlık alanlarından oluşmuştur. Yüksek Lisans programları; alanında uzmanlaşmış öğrenciler yetiştirmeyi amaçlayan akademik araştırma veya profesyonel iş hayatına yönelik olan ve 60 ila 120 AKTS'ten oluşan eğitim programlarını içermektedir. Doktora programları ise araştırma yetkinliklerinde ileri seviye eğitimin sağlandığı programlar olarak öne çıkmaktadır. Üniversite eğitimi son aşaması olan bu programda öğrencilerin orijinal bir doktora tezinin hazırlanması gerekmektedir (Ministerio de Educación, 2009: 112).

5. İSPANYOL İLKÖĞRETİM SİSTEMİ İÇERİSİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

5.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Kısa Tarihçesi

İspanyol eğitim sistemi içerisinde sosyal bilgiler eğitimi ilk olarak eğitim ve eğitimin finansmanı konusundaki bir dizi reformların yer aldığı 4 Ağustos 1970 tarihli kanunda (Ley 14, 1970) yer almıştır. Bu tarihin öncesinde sosyal bilgiler alanını oluşturan tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitimi birbirinden ayrı olarak öğretilmiştir. Küresel karakteristiğinden dolayı bu yeni alan, dönemin İspanyol eğitim sistemi içerisinde zorunlu olan Temel Genel Eğitim kısmında yer almıştır. Ancak 22 Mart 1975 tarihli kararnameye (Real Decreto 160, 1975) göre aynı dönemin Çok Amaçlı Bütünleşik Üst Ortaöğretim kısmında, sosyal bilgiler alanını teşkil eden disiplinlerin ayrı olarak öğretilmesine devam edilmiştir (Lagares & Muñoz, 2018: 3).

Bu isim değişikliği, sosyal bilgiler eğitiminin ana omurgasını teşkil eden tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitiminin uygulama safhasında önemli bir değişikliğe sebep olmasa da akademik bağlamda birtakım tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bir tarafta tek bir isim altında birleşmenin, söz konusu disiplinlerin önemini kaybetmesine sebep olacağını savunanlar varken, diğer tarafta öğrencilerin sosyal alanlara entegrasyonlarına ve günlük yaşantılarındaki özel ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak, sosyal bilgiler öğretiminde disiplinler arası bir yaklaşımın olması gerekliliğini ileri sürenler mevcut olmuştur (Ortiz, 1997: 22).

Netice itibariyle, sosyal bilgilerin pedagojik anlamda yenilenmesine yönelik çabalar, "geleneksel öğretim" olarak adlandırılan yaklaşımın ötesine geçerek yeni didaktik kaynakların araştırılmasına odaklanmıştır. Olgu ve anlatı ölçütlerinin merkezde olduğu ve mümkün olan en fazla bilginin basit sunumlarla öğrenciye ezberletildiği eski öğretim yöntemlerinin, her geçen gün daha da karmaşık bir hale gelen sosyal bilgileri aktarmada yetersiz olduğunun farkına varılmış, sosyal problemler göz önünde bulundurularak geçmişteki didaktik boşluğu doldurmak amacıyla yeni tekniklerin arayışına girilmiştir (Ortiz, 1997: 23).

5.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Genel Çerçevesi

İlköğretimin temel müfredatını oluşturan ve mevcut İspanyol sistemi içerisinde güncelliğini koruyan 28 Şubat 2014 tarihli Kraliyet Kararnamesi'ne göre sosyal bilgiler eğitimi, "toplumsal bir varlık olan insanın tarihi, coğrafi, sosyolojik ve ekonomik gerçekliklerini inceleyen çeşitli disiplinlerin oluşturduğu bütünlüklük bir öğrenme alanıdır." Bu bütünlüklük öğrenme alanının amacı; toplum içerisinde yaşamayı öğrenmek, demokrasinin temel mekanizmalarını bilmek ve ortak yaşam kaidelerine saygı duymaktır (Real Decreto 126, 2014).

Sosyal bilgiler eğitimi, öğrenme sürecinin önemli bir unsuru olarak çabanın ve sorumluluğun yanı sıra ilgi, merak, kendine güven, eleştirel düşünce ve bireysel inisiyatif gibi tutumların geliştirilmesini; yaratıcı ve girişimci bir ruhla bireysel ve ekip içerisinde çalışma alışkanlıklarının güçlendirilmesini teşvik etmektedir. Öğrencilerin bu alanda yapılacak olan çalışmalarda, alanın sözcük dağarcığını net ve titiz bir şekilde kavramaları ve kullanmaları; coğrafi ve tarihi olayları kendi yöntem ve teknikleri ile neden-sonuç ilişkisi içerisinde anlamaları ve açıklamaları önem arz etmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler hakkında okuyabilmek, yazabilmek ve konuşabilmek için gerekli olan anahtar kavramları öğrenme noktasında bilgi ve iletişim teknolojilerinden de yararlanılmaktadır (Real Decreto 126, 2014).

Sosyal bilgileri öğretmek ve öğrenmek; demokrasinin vazgeçilmezi olan eşitliğe ve insan haklarına tam saygı göstermenin yanı sıra, farklı dinlere ve etnik unsurlara da değer vermektir. Bu tutum aynı zamanda bir sorumluluk duygusu ortaya koymayı, demokratik ilkeleri benimseyen toplumun birlik ve bütünlüğünü korumayı ve geliştirmeyi de beraberinde getirmektedir. Bu noktadan hareketle, sosyal bilgiler eğitimi alanının nihai amacı, bireysel özgürlüğü, sorumluluğu, demokratik vatandaşlığı, dayanışmayı, hoşgörüyü, eşitliği, saygıyı ve adaleti destekleyen değerlerin aktarılmasına ve her türlü ayrımcılığın üstesinden gelinmesine yardımcı olmaktır (Real Decreto 126, 2014).

5.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Müfredatı

İlköğretim sosyal bilgiler eğitimi alanının temel müfredatı, küresel gelişmelere uygun ve ülke gerçekliklerini kapsayan içeriklerden oluşmaktadır. Bu içerikler, sosyal bilgilerin esas alanlarının tanımlanmasına imkân sağlayan öğretme-öğrenme süreçlerinin teşkil ettiği 4 öğrenme alanı halinde gruplandırılmıştır (Lagares & Muñoz, 2018: 4). Bu alanlar: "Ortak İçerikler, Yaşadığımız Dünya, Toplumda Yaşamak ve Zamanın İzleri" adıyla sosyal bilgiler eğitimi müfredatının genel çerçevesini teşkil etmektedir (Fernández, Morís & Medina, 215: 241).

5.3.1. Ortak İçerikler

"Ortak İçerikler" adı verilen birinci alan, tüm sosyal bilgiler eğitimi alanı için müşterek olan temel müfredatın niteliklerini ve alanda uygulanacak olan çalışma yöntemlerini belirlemektedir (Real Decreto 126, 2014). Bu öğrenme alanında yer alan başlıklar şunlardır:

- Bilimsel bilgiye giriş ve bunun sosyal bilgiler alanında uygulanması
- Farklı kaynaklar (doğrudan ve dolaylı) kullanılarak tartışılacak konu hakkında bilgi toplanması
- Bilgiyi aramak, bulmak ve sonuçları iletmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması
- Farklı yöntem ve kaynaklarla elde edilen bilgileri kategorize etmek, ezberlemek ve kavramak için stratejilerin geliştirilmesi
- Farklı metin ve grafik dillerin kullanılması ve okunması
- Zihinsel çalışma tekniklerinin geliştirilmesi
- Çalışma sorumluluğu, çaba kapasitesi ve sebat stratejilerinin geliştirilmesi
- Sosyal bilgiler alanına yönelik metinlerin okunmasında animasyon tekniklerinin tanıtılması

- Grup içi uyumun ve işbirliğine dayalı çalışmanın geliştirilmesi için stratejilerin kullanılması
- Çalışma materyallerin doğru kullanılması
- Hedeflere ulaşmak için plan, proje ve yönetim becerilerinin geliştirilmesi
- Girişimcilik ruhunun desteklenmesi
- Bir arada yaşama kurallarına riayet edilmesi, çatışmaların çözümleri için stratejiler geliştirilmesi ve hoşgörü içinde yaşamının cazip bir hale getirilmesi

5.3.2. Yaşadığımız Dünya

"Yaşadığımız Dünya" adlı ikinci alan, öğrencilerin hem içinde yaşadığı çevrenin gerçekliğine yaklaşmasını destekleyen hem de daha uzak çevreler konusunda küresel bir bakış açısı sahibi olmasına olanak sağlayan fiziki coğrafya çalışmaları ile bağlantılıdır. Bu alanda coğrafi nesnelere tanımlamak, konumlandırmak ve bu nesnelere İspanya toprakları içerisindeki dağılımını açıklamak için çeşitli metinler, çizelgeler, grafikler, diyagramlar, kartografik temsiller ve fotoğraflar kullanılmaktadır. Bir yandan rölyef, iklim ve hidrografi gibi peyzaj unsurları belirlenip ve karakterize edilirken diğer yandan bireyin çevre üzerindeki etkisinin ve çevresel sonuçların analizi de bu alan içerisinde yapılmaktadır. Yani genel itibarıyla bakıldığında, dünyanın uzay sistemi içerisindeki yerinden iklim ve iklim değişikliklerine, su kaynaklarının azalmasından insanın çevreye müdahalesine kadar birçok coğrafi içeriğe ikinci alan içerisinde yer verilmektedir (Real Decreto 126, 2014). Bu öğrenme alanında yer alan başlıklar şunlardır:

- Evren ve Güneş Sistemi: Güneş ve diğer gezegenler
- Dünya ve Ay: Özellikleri, hareketleri ve sonuçları
- Dünyanın uzay sistemi içerisindeki yeri
- Kutuplar ve yarım küreler
- Haritalandırma: Haritalar, planlar ve ölçekler
- Coğrafi koordinatlar: Enlem ve boylam
- Düzlemküre: Fiziki ve siyasi
- Atmosfer ve atmosferik olaylar
- Hava olayları: Ölçüm ve tahmin
- Hava haritaları: Geleneksel semboller
- İklim ve iklim faktörleri
- Dünya'daki büyük iklim kuşakları
- İspanya'daki iklim türleri ve etki alanları
- Hidrosfer: Suyun gezegendeki dağılımı ve su döngüsü
- Litosfer: Kayaların özellikleri ve türleri
- Kayalar ve mineraller: Özellikleri ve kullanım alanları
- İspanya'nın coğrafi çeşitliliği: Rölyef ve hidrografi
- Avrupa'nın coğrafi çeşitliliği: Rölyef, iklimler ve hidrografi
- Çevreye beşeri müdahale
- Sürdürülebilir kalkınma
- Kirlilik sorunları
- İklim değişikliği: Nedenleri ve sonuçları
- Bilinçli tüketim

Bu alanda yer alan içerikler kademeler ilerledikçe derinleşmekte ve endüktif bir yöntem dâhilinde parçadan bütüne doğru bir yol izlemektedir. Bu yol dâhilinde, öğrencinin fiziki coğrafya ile ilgili temel kavramları konumlandırırken, içinde yaşamış olduğu otonom topluluktan İspanya devletine, Avrupa kıtasından dünyanın geneline doğru derinleşmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte coğrafi kaynakların analizi ve bu kaynakların nasıl kullanılacağına öğretilmesi de önem arz eden bir diğer husus olarak öne çıkmaktadır (Lagares & Muñoz, 2018: 6).

5.3.3. Toplumda Yaşamak

"Toplumda Yaşamak" isimli üçüncü alanda beşeri coğrafya alanı ile içeriklere yer verilmektedir. Bu içerikler sayesinde hem öğrencilerin farklı sosyal grupların özelliklerini tanıması hem de farklılıklara saygı duyması amaçlanmaktadır. Öte yandan toplumun iktisadi yaşantısından üretim ve ticarete, sosyal, politik ve bölgesel örgütlenmelerden Avrupa kurumlarına kadar birçok beşeri coğrafya konusu bu alan dâhilinde sunulmaktadır (Real Decreto 126, 2014). Bu öğrenme alanında yer alan başlıklar şunlardır:

- İspanya devletinin sosyal, politik ve bölgesel yapısı
- Vatandaşların hakları ve görevleri
- 1978 Anayasası
- Yönetim şekli: Parlamenter Monarşi
- Bölgesel mahiyetler ve yönetim organları
- İspanya'nın kültürel ve dilsel tezahürleri
- Avrupa Birliği
- Nüfus: Bir bölgenin nüfusunu değiştiren faktörler
- Mutlak nüfus, nüfus yoğunluğu ve demografik değişkenler
- Mekânsal dağılım, doğal büyüme ve gerçek nüfus artışı
- İspanya nüfusu: Dağılım, devinim, göç hareketleri
- Avrupa nüfusu: Dağılım ve devinim
- Üretim faaliyetleri, doğal kaynaklar ve hammaddeler
- İşlenmiş ürünler: El sanatları, endüstri ve üretim biçimleri
- Hizmet sektörü: Mal ve hizmet üretimi
- İspanya ve Avrupa'da ekonomik faaliyetler ve üretim sektörleri
- Reklam ve tüketim
- Finans eğitimi: Para ve tasarruf
- İstihdam edilebilirlik ve girişimcilik: Şirketlerin faaliyetleri ve işlevleri
- Trafik eğitimi

Bu içerikler kademeler ilerledikçe daha derin bir süreç dâhilinde tümevarımsal bir kıstasa göre işlenmektedir. Örneğin, sosyal ve siyasi kurumlar alanında öğrenci sırasıyla aile, okul, yaşamış olduğu özerk topluluk, İspanya ve Avrupa Birliği çerçevesinde bilgi sahibi olur. Benzer şekilde ekonomik alanda, öncelikle özerk topluluktaki, ardından İspanya ve Avrupa genelinde üretim faaliyetlerini ve sektörlerini öğrenir. Nüfus ve kültürel antropoloji alanında da aynı coğrafi tümevarımsal kıstaslar takip edilmektedir. Böylelikle öğrenciler bu alan kapsamında ele alınan konuları merkezden çevreye doğru öğrenmekte; yerel bir bakış açısından küresel bir vizyona doğru hareket eden bir gelişim sürecine dâhil edilmektedir (Lagares & Muñoz, 2018: 7).

5.3.4. Zamanın İzleri

"Zamanın İzleri" adlı dördüncü alan temel tarih derslerini ve daha az bir nispette sanat tarihi derslerini içermektedir. Tarihsel süreçlerin neden sonuç ilişkisi içerisinde tanımlanması, analiz edilmesi ve yorumlanması için yazılı metinler, haritalar ve çeşitli grafiklerden yararlanılmaktadır. Öğrencilerin bu alanda beşeriyet tarihinin önemli dönüm noktalarını, tarihi çağlar içerisinde ve kronoloji disiplinine

uygun bir şekilde öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Öte yandan İspanya tarihi ve özerk toplumların geçmişleri hakkında temel bilgilerin yer aldığı bu alanda, öğrenciler ortak yaşamın bir parçası olan benzerliklere ve farklılıklara saygı göstermeyi öğrenmektedir. Ayrıca, alan içerisinde geçmişte yaşayan insanların yaşam biçimlerini bilmenin ve bunu bir miras olarak algılamının önemi vurgulanmaktadır. Benzer şekilde kültürel ve sanatsal mirasın korunması ve geliştirilmesi ile ilgili sorumluluk bilinci yine bu alan dâhilinde kazandırılmaktadır (Real Decreto 126, 2014). Bu öğrenme alanında yer alan başlıklar şunlardır:

- Tarihsel zaman ve ölçümü
- Tarihsel kaynakların tanımı ve tasnifi
- Tarihi çağlar ve zaman çizelgeleri
- Tarih öncesi çağlarda İber Yarımadası
- Antik Çağ'da İber Yarımadası
- Ortaçağ'da İber Yarımadası Krallıkları
- Modern Çağ'da İspanyol Monarşisi
- Yakın Çağ'da İspanya (I): İXX. Yüzyıl
- Yakın Çağ'da İspanya (II): XX. ve XXI. Yüzyıllar
- Tarihi ve kültürel mirasımız

Bu alan dâhilindeki içerikler kronoloji disiplinine riayet edilerek sunulmaktadır. Bu çerçevede, ilköğretimin ilk iki yılında öğrenciler temel zaman kavramları ve yakın geçmişin bilgisine sahip olmaktadır. 3.yılda tarihsel zaman kavramı ve tarihi çağlar öğretilmektedir. 4.yıldan itibaren İspanya merkezli tarih ve daha az nispete sanat tarihi bilgisi kronolojik çerçevede açıklanmaktadır. 4.sınıfta tarih öncesi ve antik çağ, 5.sınıfta orta ve modern çağ, 6.sınıfta ise yakın çağ tanıtılmaktadır. Bu süreçte öğrencilerin psiko-evrimsel seviyeleri temel bir rol oynamaktadır. Nitekim zaman-mekân bağlamındaki ilgili süreçleri ve olayları tanımlamak ve konumlandırmak; tarihsel döngü içerisinde değişim ve kalıcılık kavramlarını ayırt etmek, dolayısıyla tarihin ve tarihi olayların nedenselliğini ve sonuçlarını incelediği bugünün anlaşılmasını kolaylaştırmak için öğrencilerin bilişsel düzeyleri önem arz etmektedir (Lagares & Muñoz, 2018: 7).

6. SONUÇ

İspanya ülkesinin eğitim modeli ekseninde yürütülen mevcut çalışmada esas itibarıyla sosyal bilgiler alanına odaklanılmış olsa da aynı zamanda İspanya'nın eğitim müfredatının ve kademeli olarak okul öncesi eğitimden ilköğretime ve üniversite süreçlerine kadar genel yapısının işleyişine temas edilmiştir. Sosyal bilgiler eğitiminin merkeze alınması ise aynı zamanda İspanya'nın tarihine, coğrafi yapısına, ekonomik özelliklerine ve sosyolojik çerçevesine dair genel bir izlenim sahibi olabilmenin yolunu açmıştır. Bununla birlikte, ilgili çalışmada İspanya'daki sosyal bilgiler eğitiminin temel öğrenme alanlarına yer verilmesi, söz konusu alanda yapılacak karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına da zemin hazırlamıştır.

Bu nitelikler minvalinde öne çıkan çalışmada, İspanyol eğitiminin uzun yıllar boyunca kilisenin tahakkümü altında olduğu ve ekseriyetle din adamı olmak üzere yetiştirilen erkek çocuklara yönelik olarak yürütüldüğü göze çarpmıştır. Ancak Avrupa kıtasının siyasi ve toplumsal yapısında önemli dönüşümlere sebebiyet veren Aydınlanma Çağı'nın eğitim alanındaki etkileri, İspanya eğitim tarihi açısından önemli gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Öyle ki 5.yy'dan beri dogmatik düşüncenin etkin olduğu manastırlar tarafından idare edilen eğitim, 1857 tarihli Kamu Talimatları Yasası ile devletin kontrolü altında girmiştir. Takip eden süreçte ilan edilen Birinci ve İkinci Cumhuriyet dönemleri, eğitim alanındaki bu reformların devam etmesine sahne olmuştur. Ancak 1936-1939 yılları arasında cereyan eden İspanya İç Savaşı'nın baş aktörü olarak anılan Franco döneminin başlaması ile birlikte, cumhuriyet döneminin mirası tamamen yok edilmiş ve eğitim tekrar Faşist-Katolik anlayışın tekeline bırakılmıştır. 1975 yılında Franco'nun ölümünün ardından bugünkü İspanyol eğitiminin temelini oluşturan ve hala güncelliğini koruyan 1978 Anayasası ilan edilmiş; eğitim yeniden modern bir çizgiye doğru evrilmiştir.

1978 Anayasası ile zemini oluşturulan ve çeşitli kanunlarla sürekli güncellenen İspanyol eğitim sisteminin dayanmış olduğu yasal çerçevenin çalışma içerisinde yansıtılmış olması bizatihi dikkate

değerdir; zira her ülkenin siyasi mekanizmasının eğitim modelleri üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır. Söz konusu yasal çerçeveden bahsedildikten sonra eğitim sisteminin detaylarına temas edilmiş olması ve eğitimin her katmanına ilkeler ve hedefler ölçüğünde yer verilmesi eğitim sisteminin tam anlamıyla kavranması açısından ayrıca ehemmiyet arz etmektedir. Nitekim bu çalışma yalnızca ülkenin sosyal bilgiler eğitimini genel hatlarıyla öne çıkarmakla kalmamış; eğitim ile ilişkili olarak toplumsal resmin ortaya konulması adına bir dayanak niteliği görmüştür.

Çalışmanın özel odak noktasını teşkil eden sosyal bilgiler eğitiminin tarihsel serüvenine bakıldığı zaman, dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmelerle benzer bir çizgide seyrettiğini söylemek mümkündür. Diğer yandan sosyal bilgiler eğitiminin temel müfredatı çerçevesinde ele alındığında ise tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularının dört temel öğrenme alanında öğretildiği anlaşılmaktadır. Fiziki ve beşeri coğrafya konularının ağırlıklı olduğu müfredat içerisinde tümevarımsal bir eğitim modeli benimsenmektedir. Öğrenci, sosyal bilgiler içerisinde yer alan konuları endüktif bir yöntemle; öncelikle bulunmuş olduğu otonom bölgeden başlayarak, sırasıyla İspanya ülkesi, Avrupa kıtası ve dünya geneli ölçüğünde öğrenmektedir. Diğer yandan tarih konuları da kronoloji disiplinine riayet edilerek aktarılmaktadır. Temel kavramlar üzerinden başlayan sosyal bilgiler eğitimi, öğrencilerin yaşları ve psiko-evrimsel düzeyleri ile doğru orantılı olarak derinleşmektedir. Ayrıca müfredat içerisinde finansal okuryazarlık, trafik eğitimleri, çevre kirliliği, bilinçli tüketim ve girişimcilik gibi toplum hayatı ile doğrudan ilişkili olan konuların varlığı da dikkate değer bir başka husus olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç olarak; ülkemizdeki sosyal bilgiler eğitiminin değerlendirilmesi ve Avrupa ülkeleri ile mukayese edilebilmesi bağlamında İspanya özelindeki mevcut durumu genel hatları ile ele almış olan bu çalışma, uzun vadede Türkiye ve İspanya'nın sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili karşılaştırmalı analizlerin yapılması için bir zemin oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

- BOE-A-1857-9551. Ley Ley de Instrucción pública autorizada por el Gobierno para que rija desde su publicación en la Península é Islas adyacentes, lo que se cita, *Boletín Oficial del Estado*, 10 de septiembre de 1857, núm. 1710.
- BOE-A-1970-852. Ley 14/1970, de 4 de agosto, General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa, *Boletín Oficial del Estado*, 6 de agosto de 1970, núm. 187.
- BOE-A-1975-8175. Orden de 22 de marzo de 1975 por la que se desarrolla el Decreto 160/1975, de 23 de enero, que aprueba el Plan de Estudios del Bachillerato, y se regula el Curso de Orientación Universitaria, *Boletín Oficial del Estado*, 18 de abril de 1975, núm. 93.
- BOE-A-1978-31229. Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado*, 29 de diciembre de 1978, núm. 187.
- BOE-A-1985-12978. Ley Orgánica 8/1985, de 3 de julio, reguladora del Derecho a la Educación, *Boletín Oficial del Estado*, 4 de julio de 1985, núm. 159.
- BOE-A-2001-24515. Ley Orgánica 6/2001, de 21 de diciembre, de Universidades, *Boletín Oficial del Estado*, 24 de diciembre de 2001, núm. 307.
- BOE-A-2002-12018. Ley Orgánica 5/2002, de 19 de junio, de las Cualificaciones y de la Formación Profesional, *Boletín Oficial del Estado*, 20 de junio de 2002, núm. 147.
- BOE-A-2006-7899. Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, *Boletín Oficial del Estado*, 04 de mayo de 2006, núm. 106.
- BOE-A-2007-7786. Ley Orgánica 4/2007, de 12 de abril, por la que se modifica la Ley Orgánica 6/2001, de 21 de diciembre, de Universidades, *Boletín Oficial del Estado*, 13 de abril de 2007, núm. 89.
- BOE-A-2013-12886. Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa, *Boletín Oficial del Estado*, 10 de diciembre de 2013, núm. 295.
- BOE-A-2014-2222. Real Decreto 126/2014, de 28 de febrero, por el que se establece el currículo básico de la Educación Primaria, *Boletín Oficial del Estado*, 1 de marzo de 2014, núm. 52.
- BRINEY, A. (2019, November 30). *An overview of Spain*. <https://thoughtco.com/geography-of-spain-1435527>.

- CALERO, A. (2017). La II república. *Selectividad Historia de España: Siglo XX*, IES Puerto de la Torre, (2), 1-8.
- CENDÓN, A. B. (2018). España y la UE: Objetivo ideológico y proyecto político (1978-2018). *Revista de Derecho Político*, (101), 777-818.
- CHMILIAR, L. (2010). Multiple-case Designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of Case Study Research* (p. 582-583). USA: SAGE Publications.
- COUSO, D. C. (2015). *Geografía de España*. Las gabias: Ies Montevives.
- DAVEY, L. (1990). The application of case study evaluations, *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3.
- DEĞİRMENCİ, S. (2020, Nisan 16). *İspanya'nın nüfus verileri*. <http://www.egezegen.com/ispanya>.
- EURYDICE, (2020, Mayo 17). Educación infantil, primaria, secundaria y postsecundaria no superior, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/spain_es.
- FERNÁNDEZ, J., MORÍS, R. & MEDINA, R. (2015). Análisis de los contenidos, visibles e invisibles, del bloque “Vivir en Sociedad” en los nuevos currículos de ciencias sociales de 1º y 2º de educación primaria. En Carretero, A., Ruíz, C. & Conchiña, J. (Eds.), *Una enseñanza de las ciencias sociales para el futuro: recursos para trabajar la visibilidad de personas, lugares y temáticas*, (p. 241-250.). Cáceres: Universidad de Extremadura y AUPDCS.
- FRAGO, A. V. (2014). La educación en el franquismo (1936-1975). *Educación en Revista*, Editora UFPR, 19-35.
- KAYA, A. R. (2019). *İspanya: Faşizmden Demokrasiye*. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- LAGARES, A. R. & MUÑOZ, R. (2018). Las ciencias sociales en el currículo: primaria, ESO y bachillerato. *Revista de Investigación Magister*, (2), 1-15.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y FORMACIÓN PROFESIONAL, (2009). *Informe del Sistema Educativo Español 2009*, (Volumen 1). Madrid: MEFP.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y FORMACIÓN PROFESIONAL, (2010). *Spanish Education System 2009: Short Report*, Madrid: MEFP.
- MORENO, A. G. (1988). La enseñanza primaria en España entre 1846 y 1856: Apuntes de estudio. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, Universidad de Zaragoza, (1), 41-47.
- ORTIZ, J. M. (1997). *Bases para una teoría de la enseñanza de las ciencias sociales en la educación básica*. Yayınlanmamış doktora tezi, Universidad Complutense de Madrid.
- ÖZTÜRK, C. & DEVECİ, H. (2011). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. Cemil Öztürk (Ed.), *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları* içinde (s. 1-41). Ankara: Pegem Akademi.
- PHILIPS, W. D. & PHILIPS, C. R. (2016). *İspanya'nın Kısa Tarihi*, (Çev. Tuna Erkmen). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- SPOTBLUE, (2020, April 10). *Regions of Spain & Interesting facts about autonomous communities* <http://www.spotblue.com/news/regions-of-spain-autonomous-communities>.